

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2025.01.28

Адреса для листування: ДНП Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького, вул. Пекарська 69, Львів, 79010, Україна.

Е-пошта: o.korniychuk@ukr.net

Надійшла до редакції: 05.03.2025

Прийнята до друку: 31.03.2025

Опублікована: 20.06.05

ORCID IDs

Олена Корнійчук:

<http://orcid.org/0000-0003-4885-0525>

Валерій Данилейченко:

<http://orcid.org/0000-0001-8890-5258>

Конфлікт інтересів: автори декларують відсутність конфлікту інтересів.

Особистий внесок авторів:

Написання, редагування і затвердження остаточного варіанту – Олена Корнійчук, Валерій Данилейченко.

Дозвіл комісії з питань біоетики: для цього огляду не потрібне схвалення комісії з питань біоетики.

Фінансування: підготовка цього огляду не потребувала фінансування.

© Всі автори, 2025

СПОГАДИ ПРО ІРИНУ ДАЦЕНКО до 100-річчя від дня народження

Олена Корнійчук, Валерій Данилейченко

*Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького*

Дуже складно писати про людину, про яку вже багато написано і сказано багатьма знаними людьми у різних царинах – у медичній науці, в освіті, у громадській сфері та в численних книжках. Але, звертаючись до свого серця, блукаючи манівцями спогадів, завжди знайдеться чи то думка, чи слово, що додадуть ще кілька цікавих штрихів до портрета неймовірної людини, життєвий шлях якої, на жаль, уже сплинув...

У ці дні ми відзначаємо 100-річчя від дня народження Ірини Даценко – яскравої зірки у плеяді науковців-гігієністів України. Наш університет був для неї сенсом усього життя, а особистий кабінет – храмом, де завжди стояло погруддя богині Гігієї, що її ім'я пані Ірина промовляла з особливим благоговінням. А ще Ірина Іванівна нерідко у своїх бесідах зверталася до світлої пам'яті Уласа Захаровича

Мартинюка – учителя і наставника, видатного гігієніста, портрет якого висів у її кабінеті, засвідчуючи свою повсякчасну присутність.

Ірина Даценко родом з інтелігентної сім'ї – вона закінчила гімназію у Рівному і здобула блискучу загальну освіту. За словами однокласників пані Ірини, вона завжди була однією з перших у навчанні і не останньою у спортивних заходах (рис. 1).

Згадуючи спілкування зі своєю керівницею, колишня старша лаборантка кафедри загальної гігієни з екологією Львівського державного медінституту Любов Плукар (Прибула), описує Ірину Іванівну як людину неймовірно чуйну, справедливу і вимогливу, що вона понад усе

Рисунок 1. Юна Ірина Даценко – майбутня науковиця і видатна медикіня; м. Рівне, 1949 рік

цінувала відданість роботі і добросесність у стосунках із колегами. А в одній зі скрутних ситуацій вчинок пані Люби Ірина Іванівна прокоментувала словами: «Саме так варто було вчинити. Я з Вами могла би йти у партизани».

Щоб не гаяти часу на дорогу до місця роботи, помешкання Ірини Іванівни завжди було поблизу інституту. Удома – наче продовження кафедри – полиці, книжки, і... картини.

Часи професійної діяльності Ірини Іванівни припали на розквіт профілактичної медицини в державі. Тоді саме тривало формування санітарного законодавства, організація навчання санітарних лікарів та епідеміологів – усе, що спиралося на досягнення гігієнічної

MEMORIES OF IRYNA DATSENKO (TO THE 100TH ANNIVERSARY OF HER BIRTH)

Olena Korniychuk, Valeriy Danyleychenko

Danylo Halytsky Lviv National Medical University, Lviv, Ukraine

Writing about someone who has already been extensively covered by numerous renowned individuals across different domains—in medical science, education, social sphere, and mentioned in multiple books—is challenging. However, when we reflect inwardly and delve into memories, we will always discover a thought or word that adds another detail to the portrait of the life journey of someone who is no longer with us. These days, we celebrate Iryna Datsenko's 100th anniversary. She was a bright star in the galaxy of Ukrainian scientists—hygienists. Our university was everything to her, and her private office felt like a sacred space, always featuring a bust of the goddess Hygieia, whose name she spoke with great reverence. In her conversations, she often turned to the blessed memory of her teacher, an outstanding hygienist, Vlas Zakharovych Martynyuk, whose portrait hung in her office, testifying to his presence.

She came from a cultured family and received a brilliant general education, graduating from a gymnasium in Rivne. According to her classmates' memories, she was always among the first in her studies, not the last in sports events (Fig. 1).

Commenting on her communication with the "patron," the former senior laboratory assistant of the department, Liubov Plukar (Prybula), remembers Iryna Datsenko as a sensitive, fair, demanding person who valued dedication to work and decency within the team. In one of the situations, Ms. Iryna commented on Liubov's acts: "That's exactly what should have been done. I could have joined the partisans with you."

The times of Iryna Datsenko's professional activity coincided with the heyday of preventive medicine in the state. The chosen path of preventive medicine determined the fate of Iryna Datsenko as a scientist. Continuing the scientific direction of her teacher, she devoted both of her theses to studying carbon monoxide intoxications. She considered experimental research to be one of the priorities in her work. The work on laboratory animals has been conducted at the department for decades.

Having received the title of professor, Iryna Datsenko rallied around herself the Department of General Hygiene staff, which she headed until 1999, preparing a galaxy of hygienists and scientists. When the Faculty of Sanitary and Hygienic Medicine was restored in 1968 at

Figure 1. Rivne, 1949

OPEN ACCESS

DOI: 10.25040/ntsh2025.01.28

For correspondence: Danylo Halytsky
Lviv National Medical University, 69
Pekarska Street, Lviv, Ukraine, 79010

E-mail: o_korniychuk@ukr.net

Received: 05 Mar, 2025

Accepted: 31 Mar, 2025

Published: 20 Jun, 2025

ORCID IDs

Olena Korniychuk:

<http://orcid.org/0000-0003-4885-0525>

Valeriy Danyleychenko:

<http://orcid.org/0000-0001-8890-5258>

Conflict of Interest: none

Authors' Contribution: *Writing, editing, and final approval of the manuscript:*
Olena Korniychuk, Valeriy Danyleychenko

Ethics Committee Approval: This review does not require the Ethics Committee's approval.

Funding: This review did not require Funding.

© All authors, 2025

науки. Обраний шлях профілактичної медицини визначив долю Ірини Даценко як науковиці. Продовжуючи науковий напрям свого учителя Уласа Мартинюка, Ірина Іванівна присвятила обидві свої дисертації дослідженню оксидовуглецевих інтоксикацій і одним із пріоритетів у роботі вважала проведення експериментальних досліджень. Упродовж десятиліть на кафедрі вели роботу з лабораторними тваринами: у спеціально облаштованих лабораторних приміщеннях були встановлені інгаляційні оксидовуглецеві камери для випробовування та вивчення впливу різних аспектів хронічної інтоксикації оксидом вуглецю.

У 1967 році Ірина Даценко успішно захистила докторську дисертацію на тему «Оксид вуглецю у навколишньому середовищі і можливість хронічної інтоксикації». Здобувши звання професора, Ірина Іванівна згуртувала навколо себе колектив однодумців – працівників кафедри загальної гігієни з екологією ЛДМІ, якою керувала упродовж 1970-1999 років, і підготувала цілу плеяду гігієністів-науковців. Ще у 1968 році, коли був відновлений санітарно-гігієнічний факультет у Львівському державному медінституті, Ірину Іванівну запросили його очолити. Зі спогадів Валерія Васильовича Данилейченка, на той час заступника декана факультету, спілкування з Іриною Іванівною завжди було змістовним і конструктивним, сприяло швидкому вирішенню питань, що виникали у процесі створення факультету, та у подальшій його роботі.

Ірина Іванівна була напрочуд працездатною людиною. Джерелом її невичерпної енергії стала, зокрема, багаторічна праця в Науковому товаристві імені Шевченка. Дійсний член НТШ, у 1994 році Ірина Іванівна очолила Лікарську комісію і не шкодувала ні часу, ні сил у сприянні видання найцікавіших наукових праць українських вчених у Лікарському збірнику, задля формування і становлення української медичної еліти. Підручники з гігієни авторства Ірини Іванівни були написані з урахуванням усіх надбань гігієнічної науки і в історичному аспекті, і з огляду на тогочасні новітні досягнення. Нове покоління викладачів гігієни продовжує і розвиває багаторічні напрацювання професорки Даценко.

У кабінеті Ірини Іванівни не було порожньо. Щойно траплялася вільна хвилина – заходила неголосна розмова між учнем і учителем. Настанови, поради, міркування, обговорення планів, а подеколи і просто бесіди про життя. І неодмінно під портретом Уласа Захаровича Мартинюка, наче він був там присутній... І під пальмами у великих горщиках. Святеє святих... (рис. 2). Дякую Вам, Ірино Іванівно!

Рисунок 2. Ірина Даценко і аспірантка
Олена Корнійчук. Обговорення дисертаційної роботи; м. Львів, 1987 рік

the Lviv State Medical Institute, Iryna Datsenko was invited to head the faculty. According to the memoirs of Valeriy Danilejchenko, who was appointed deputy dean, communication with Iryna Datsenko was always meaningful and constructive.

Iryna Datsenko was characterized by fantastic work capacity. The source of energy for the professor's multifaceted activity was her work at the Taras Shevchenko Scientific Society. As a full member of the Society, in 1994, she headed the Medical Commission. She spared no effort and time to promote the publication of the most scientifically interesting works of Ukrainian scientists in the medical edited book, which was essential for further establishing the Ukrainian medical elite. Textbooks on Hygiene, authored by Iryna Datsenko, were written considering all the historical achievements of hygienic science and the latest data. The new generation of teachers continues to develop the long-term achievements of Professor Iryna Datsenko.

A quiet conversation between a student and a teacher. Instructions, advice, discussion of plans, reflections, and conversations about life. Under the portrait of Vlas Zakharovych Martynyuk, as if he were present. Under palm trees in large pots. Sanctum sanctorum.... Thank you, Ms. Iryna (Figure 2).

Figure 2. Iryna Datsenko and graduate student Olena Korniychuk.
Discussion of the thesis. Lviv, 1987